

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
duplu alu postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1-anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectori.

Nr. 24.

Brasiovu 15. Decembre 1878.

Anulu XI.

Sumariu: Petitiunea din 1846 a locuitorilor romani din Brasiovu data in cause politice la consistoriulu din Sibiiu spre a fi inaintata la dieta si la tron. — Din miscellaniele lui Ioanu Munteanu. (Fine) — Reflecsiuni la critic'a Abcdariului lui I. P. Papiu publicata in Nrii 18 si 19 ai Transilvaniei. — Numismatic'a romana. — Publicarea banilor incursi. — Bibliografia.

Petitiunea

din 1846 a locuitorilor romani din Brasiovu data in cause politice la consistoriulu din Sibiiu spre a fi inaintata la dieta si la tron*).

Prea cinstitu consistoriu!

Glasulu patriei, judecat'a popóraloru libere si luminate, simtiulu vredniciei nóstre omenesci, in sfrisitu vécurile trecute, care pe poporulu nostru romanu l'au nedreptatitu mai multu, decatu pe ori care altulu din câte locuiescu in acestu pamentu, tóte acestea ne indémna, ba ne silescu, cá si romanii locuitori in cetatea l. r. a Brasiovului in laintru si afara din ziduri, in decursu de 12 ani se se apropie din nou cu cerere ferbinte catra preac. consistoriu, ca prea umiltele nóstre rogaminti si plansori ce sunt a se substerne ou totu dreptulu, cumu voru urma in josu, catu mai curendu se binevoiesca a le naintá catra preainaltulu tronu alu Maiestatii Sale si catra CC. SS. si Renduri ale acestui mare principatu alu Transilvaniei.

Fericitiu intru pomenire episcopi ai natiei romane transilvane Ioanu Bobu alu Fagarasiului si Gerasimu Adamoviciu alu Sibiiului inca la a. 1791 rugati si provocati de clerulu, nobilitatea si poporulu romanescu, in numele aceluiasi substernura la Maiestatea Sa prea umilita rogaminte, prin carea cerea, cá drepturile comune celoru trei natii se se dea si romaniloru. Prea bunulu monarchu se indurase a o impartasi CC-loru SS. si RR. Punturile deduse si cerute de parintii nostri in acea rugaminte era drepte si meritátore de tóta luarea aminte; dar' imprejurările timpurilor care urmara, au precumatu o desbateru mai seriósá a acelorasu, in catu spre favorulu nostru nu veduramu nimica mai multu hotaritu prin lege, decatu articolulu 60 dela a. 1791, care totusi de si asediatu spre usiurarea clerului si a poporului

*) Spre a cunósce si de aci umilit'a stare de inainte de 1848, cumu si caracterulu epocii, facemu locu si la acestu documentu particulariu. Elu respira preste totu o dorere amara, dara óresicummu innecata chiaru prin a sa intensitate, precumu generatiunile mai noue nu o mai potú simti.

Red. Trans.

neunitu, au lasatu locu la atatea restalmaciri fórté vatamatóre pana in diu'a de astadi.

Cu prilejulu dietei dela a. 1834 clerulu si poporulu romanu din tóta Transilvani'a, apasatu si bantuitu de ticalosii penumerate si silitu a se ruga pentru vindecarea napastuirilor asia mari si numeróse, astadata inca cercetá pe ai sei episcopi, cá aceiasi in calitate óresi-cumu de ai nostri representanti si totu de-odata in multe privintie responsabili pentru noi*), se pasiasca la midilocu cu rogaminte nóua si se'si puna tóte poterile spre a scóte la cale aperarea si regularea toturoru reporturiloru acestui nefericitu poporu catra patria prin tóte midilocirile ertate de legi. In acelu anu si comunitatile romane dela Brasiovu isi aratara la episcopulu loru napastuirile subscrise din 29 Augustu 1834 in numele a 9084 suflete. Intr'aceea ne cuprinde intristare multa, candu socotimu. cá rogamintile si vaierarile nóstre naintate la a. 1834 precumu credemu de catra episcopi, nu avura nici unu resultátu.**)

La a. 1837 episcopulu nostru gr. n. u. in diet'a adunata la Sibiiu intinse o cerere noua, privitóre numai la caus'a clerului nostru, dar' si in ochii poporului cu atatu mai multu cumpanitóre, cu catu cunóschemu prea bine, cá dela cultur'a si fericit'a stare a clerului atarna fórté multu cultur'a in starea fericita a poporului. Aceea cerere radfmata fórté bine cu 32 de documente, cuprindietóre de napasturi nenumerate, in siedinti'a CV. dela 29 Ian. 1838 fu citita si data la o comisie, insarcinata cu cercetarea aceleiasi. In acelu timpu deputatii C. natii sasesci

*) Pe atunci era responsabili, cá-ci era legati prin juramentu tare si prin instructiuni secrete, ca se fia cu cea mai incordata luare-aminte asupra tinutei politice a romaniloru; adeca tocma precumu a fostu pana eri si in Turci'a. De aici apoi se esplica inpregiurarea, cá uneori archiereii era infruntati aspru, pedepsiti, destituiti, inca si ucisi chiaru si fóra nici o culpa a loru personale, ci numai cá-ci nu au priveghiatu mai cu rigóre asupra romaniloru. Red.

**) Nici-cá au potutu avé, din cauza cá gubernulu oprise pe episcopulu Ioanu Lemeni a presenta pre cale oficiósá suplic'a nationale din 1834, care fusese compusa in Blasiu, apoi comunicata cu episcopulu din Sibiiu si cu pucinií romani cati se aflá pe atunci acolo. Red

prin dn. Schreiber sibiianulu cerura numit'a rugaminte spre a'i face reflexii; dar neascultandu-li-se preten-si'a de catra CC. SS. si RR., aceeași C. natie sasasca insarcina pe unu d. senatoru dela Brasiovu cu esaminarea rogamintei clerului nostru spre a o infrange de s'aru potea*). Cu ce resultatu se facu acésta, nu e tréb'a nóstra a judeca.

In timpul dietei dela 1841/3 episcopii romaniloru Ioanu Lemeni alu Fagarasiului si Vasilie Moga alu Sibiului, postiti si rogati, cu totu-deadinsuln de partea poporului locuitoriu in pamentulu regescu catu se tine de nati'a romanésca, érași sunara la usile camerei legiutive, descoperindu in scrisu si prin glasu viu glót'a napastuiriloru provenitóre preste romani din partea natiei sasesci in privintia politica, eclesiastica si civila. Aceea rogaminte ce e dreptu, fu ascultata de catra CC. SS. si RR. cu cea mai incordata luare-aminte si cu compatimire, dar' diet'a fiindu spre sfirsitu, nu se potu lua la desbatere, prin urmare indreptare prin lege nu se facu. Intr'aceea C. natie sasasca, si acésta rogaminte a nóstra o incrediu spre refruntare unui altu barbatu, profesorulu Carol Schuller. Cu ce resultatu nenorocitu isi implini numitul recesentiu a sa insarcinare premiata cu 40 de galbeni, va cunosce de ajunsu ori care va ceti cartecic'a Vizsgáldás az erdélyi kenézségekról, tiparita de curendu la Aiudu**).

Din cele pana aci dise fie-ne ertatu a inchieia, ca preaumilitele rogaminti si amarele plansori provenitóre dela fapte si legi, de ani 55 se substernu fara incetare, ér' de catra CC. SS. si RR. se primescu cu binevointia; dar' nici odata nu amu potutu ajunge, ca se se aduca vindecare potrivita si dorita atatu de ferbinte de noi toti, intocma, precumu cere omenirea si vecinic'a lege a mintii celei sanatóse. De alta parte in decursulu timpuriloru necasurile nóstre nu numai nu sunt usiorate, ci mai virtosu ele cresc din dí in dí. Despre alte rele gramadite asupra celorlalti ai nostri counationali tacemu; ne apropiemu de ale nóstre.

1) Trei tineri din sinulu comunitatii cetatieniloru romani brasioveni, adeca Constantinu Secarénu, Constantinu G. Ioanu si Vasilie Lacea, in cei doi ani din urma absolvandu cursulu juridicu in r. liceu dela Clusiu, jurati fiindu si la C. tabla regésca judecatóre ca practicanti, cerendu-se si la Brasiovu spre a practica in magistratu, in contra rendueleuru In. reg. gubernu nu numai au fostu respinsi de indoite ori, ci si intrég'a comunitate cetatiéna si districtuala insinua recursu la preinaltele locuri, redimata numai pe acelu temeiu, ca credinciosii relegei gr. n. u. n'aru fi destoinici a porta deregatorii publice. Dar' instantiele mai inalte esplica art. 60 dela

1791 cu totulu altumentrelea. De aci este, ca nati'a nóstra postesce formal'a si respicat'a stergere a totoror articoliloru cati declara religi'a n. u. si pe nati'a romana numai de suferita, cumu si reasiediarea in tote drepturile comune celoru trei natii, o dorescu cu sete nespusa. De aci curge si acelu bogatu isvoru de lacrimi la tinerimea scolastica a natiei romané, carea vede inchidiendu-i-se calea dela deregatorii.

2) Negutietorii: Vasilie Lacea, Vladu Perlea, Ioanu Sasu, carii sunt proprietari de case si de alte mosii in laintrulu cetatii si in suburbii, ceru de doi ani a fi primiti la juramentulu de cetatieni, au o viatia neprihanita, cumu e cunoscutu la totu publiculu, si totusi nu sunt suferiti; li se cere adeca a depune juramentulu nemtiesce; dar' avemu pilde mai multe, unde acelasi s'au pusu in limb'a romana, s'au si in cea grecésca.

3) O napastuire nóua si fórte grea este si chiamarea svabilorulu din Virtemberg'a, parte mare din plas'a cea mai seraca. Cei mai multi din acei straini, carii de cateva luni s'au asediatu intre noi, sunt sarcinari séu meseriasi, carii la lucrulu campului cumu se asteptá dela inceputu, nu pricepu mai nimicu, carii in economia nu invetiatori, dar' abia invetiacei ar' potea fi la ai nostrii. Este cu totulu falsu si acelu steamatu (pretextu), ca si cumu populati'a transilvana in partea meridionala n'ar' fi deasa destulu; pentru-ca ori care va cugeta la viitoriu, trebuie se socotésca, cumu-ca numerulu locuitoriloru, daca cumva nu intrevinu intemplari estraordinarie, cresce neincetatu. Cunoscutu e, ca dupa conscriptiunea facuta la a. 1783 populati'a transilvana intréga facea numai 1,600,000 si ceva, ér' astadi trece preste 2,160,000. Nu negamu, ca populati'a in alte cateva provincii ale Europei apusene este multu mai deasa decatu in patri'a nóstra; dar' cine nu vede primejdiile pauperismului care le amerintia pe acelea? Arate-se poporului mijlócele de viatia, stérge-se multu stricatiósele monopoluri preste totu, si numerulu locuitoriloru va cresce de sine. In adeveru, ce folosesce patriei a chiama straini in sinulu seu, candu preste 10 mii transilvani sunt siliti a'si cauta pana de tote dilele in provinciile vecine in decursulu verei intregi. Mai virtosu capitalele principateloru vecine, spre mult'a rusíne a patriei nóstre, sunt pline de familii si persóne secuiesci, romanesci, ba si sasesci, silite a'si parasi caminulu parintescu. Deci noi chiamarea svabilorulu o declaramu a fi spre cea mai mare a nóstra stricatiune, cu atatu mai virtosu, ca acestorulu venetici in minutulu descalecarei loru in pamentulu acesta, li se fagaduirea tote drepturile civile si politice, de care noi pana in diu'a acésta suntemu despoiatu.

Acestea sunt préon. consistoriu, pe care noi, ca innoiri ale vechiloru si asternere a próspetelorulu napastuiri ne rogamu a le inaintá la CC. SS. si RR. ale tieriei pe largu si cu atatu mai virtosu, cu catu nu odata aflaramu, ca episcopii natiei nóstre ar' fi fostu invinuiti, cum-ca aceia ori candu si-au inaltiatu

*) Iosifu Trausch.

***) Compusa de I. Gál, tiparita cu spesele episcopului Lemeni. Red.

glasulu in numele clerului si alu natiei, nici odata nu luara plenipotentia dela vreo adunantia romanésca; acést'a inse noi o numimu batjocura amara si hula, dupace este prea bine cunoscutu, cà romanii sunt opriti a se aduna, prin urmare nici plenipotentie nu potu da. Asia noi spunemu si declaramu de buna-voia nòstra, nu amagiti, nu siliti de nimeni pe pamentu, cumu-cà ori cate napastuiri si cereri au facutu episcopii natiei nòstre dela a. 1791 pana la 1843 la diet'a acestui mare principatu in patru rogaminti. si pentru cate s'au rogatu a se lua la desbateri legiuitiva, pe tóte acelea le recunòscemu, le marturisimu si le subscriemiu cá puncturi adeverate ale napastuiriloru impartasite episcopiloru le noi si de parintii nostri; si totu deodata ne rogamu neinsetatu, cá aceleasi se se astérna din nou, spre a se vindeca pe calea legiuitiva. Èr' cá preac. consistoriu se póta da inaintea tronului preanaltu si inaintea mariteloru SS. si RR. o adevèrire lamurita, cà spre acést'a au fostu provocatu de noi insine, adeca de poporu, amu socoti cà ar' folosi, daca atatu rogamintea nòstra, catu si altele de asemenea natura, ar binevoi a le inainta asia cumu se substernu, pentru-cà preste prea dreptele nòstre cereri se se reverse lumina cu atatu mai mare.

Rogamintile nòstre poftorindu-le cu umilintia, remanemu, in Brasiovu 9 Noemvre, 1846.

Ai preacinstitului consistoriu.

In numele a patru comunitati romane din Brasiovu de relegea gr. n. u. in laintru si afara din ziduri unu numeru de suffete 10,000.

Credintiosi si supusi.

(Urmèdia subscriptiunile reprezentatoriloru bisericesci, ai comerciantiloru si cetatieniloru romani mai de frunte, éra petitiunea fusese compusa de catra redactorulu din acelu timpu, adeca de inainte cu 32 de ani.)

Din miscellaneile lui Ioanu Munteanu.

(Fine).

In Temisiór'a amu conversatu cu prea demnii si cu invetiati romani — trei frati Mocioni si cu Petru Cermen'a capitanulu cetatiei, ómeni cu stare prea buna, si cu deosebita sciintia si multe frumóse cunoscentie inalte. Acést'a ne-a fostu un'a dintre cele mai placute conversari cu ómenii de statu. — Ei nu aveau cuvinte destule a laudá lucrarile M. comitetu de pacificatiune din Transilvani'a, precumu si pre membrii comitetulu in deosebi, in ai caroru intiepleti pasi isi locadia mare sperantia pentru inaintarea binelui publicu alu natiunei romane; — ba s'au si adresatu catra M. comitetu, cá prin scrisóre se-si descopere mai apriatu simpathia si confidentia sa. Dela acesti barbati fratii nostri Banatieni fórte multu potu

si trebne se speredic; numai se-si stimedie mai bine pe partea inteligenta, si se se lapede de serbism, care fórte place la ples'a poporului de rendu, póte unde nu-lu intielege mai alesu in baserici.

In apropiarea de Temisiór'a, in stati'a Rékás avendu prandiu cu sociulu meu la birtulu celu mare. Sambata dupa amiédi 24 Februariu au venitu nisce maghiari barbari — 6 insi in birtu, cari amblandu in prejurulu nostru, si asiediandu-se unu cosiuthianu de o parte la o mésa, mai multa vreme cautandu asupra nòstra cu ochii crunti, a intratu in birtu unu altu barbaru maghiaru, care frecandu-se cu manteu'a de amiculiu si sociulu meu, a graitu astu-feliu catra celu de dupa mésa: „A nagyobbikat néked ajánlom,“ facundu semnu cu capulu, la care a respunsu celu-ce siedea: „halgass! hát ha értenek magyarul, — bizd reám, eligazitom én a baját; illjen körülményekben nem kell sokat beszélni.“ Eu intielegundu ce vorbescu, amu esitu indata afara, urmandu-mi si sociulu meu care nu scia aceea limba dura, i-amu descoperitu infernalulu planu ce-lu aveau ei, — si ne mai facundu multe, amu taiatu-o cu caii la sanatós'a pana in Timisiór'a, unde amu si ajunsu dupa o fuga de 1¼ óra, cá nu cumva se cademu in manile lotriloru. In întórcerea nòstra cu trupele imperatesci, ne-au si descoperitu birtasiulu, cá aceia au fostu nisce hoti de drumu, cari pre mai multi drumari s'au obicinuitu a'i despoiá de averi si de viétia. — E de insemnatu, cá prin Banatu si Ungaria se tieu astu-feliu de gadinu rapace.

Dupa pornirea nòstra din Rekás catra Lugosiu amu ajunsu o multime de barbati si femei romane petrecandu la grópa pe unu stragemesteru husariu dela regimentulu lui „Iosifu Cesaru,“ numituliu husariu a fostu romanu din Ardélu nascutu, care cu lauda a servitu mai multi ani pre susu numituliu regimentu. Amu ispititu totu lucrulu cu tovaresiulu meu despre aceea solemna ingropatiune, si ni s'a si spusu, cine a fostu acelu repausatu soldatu si de unde e nascutu; pre scriiulu in care erau asiediate recile móste ale patriotulu nostru erá asiediata S. cruce semnulu crestinatatiei, — si semnele, si ordinile ostasiesci, care marturisia despre brav'a lui portare, si credintia catra monarchu si patria. Ci amu vediutu mai inainte petrecundu-lu unu preotu betranu cu s. cruce in drépt'a si mornaindu nu sciu ce, si in fruntea lui 8 prunci imbracati in albe, si cantandu fórte delicatu angeresc'a cantare: „S. Domnedieule,“ ér' alu 9-lea pruncu porta o cruce mare négra, in mana. Pre repausatulu soldatu 'lu urma imediatu cantorulu inaintea multimei petrecaóre, bolborosindu Psalmulu alu 50-lea serbesce, la care ne-amu incrucisiatu, vedindu cumu 'si batea betranulu cantoru falcile neintielegandu póte nici unu cuventu din trensulu. Amu disu catra tovarosiulu meu: Frate! Se audia acumu acelu soldatu ardelénu cà'i vorbescu serbii serbesce la capu, dóra sabia ar' redicá asupra cantorulu.“ „Asia este, frate,“ mi-a respunsu, „si eu me

miru, ce placere au Banatienii romani catra o limba straina, atatu de heterogena de a noastră?! Inzadaru, limb'a serba in Banatu este cá cium'a, se léga de toti, intr'atàta, catu si unde nu se afla petioru de serbu, totu le place se-o mornaiésca la slajbele sfinte catu de pucinu, socotindu ca-i mai placuta lui Dumnedieu slujb'a Ddieiésca intr'o limba straina citita.

Cu multi preoti romani fórte culti si zelosi ne-amu intelnit, cari cu o gura, cu o ânima se tanguiau in contra serbismului; asia cu protopopulu unitu din Lugosiu Stefanu Barcianu, preotulu neunitu Dimitrie... cu preaharniculu si invetiatiulu profesoru de teologia diñ Versietiu Trifon Iancu, care multe necadiuri a patimitu dela serbi; cu altu preotu vrednicu, amicu alu susunimitului Stefanu Ioanescu si cu alti mai multi, cari toti intr'o armonia se tanguiau despre serbi, cà li-facu sila cu bagarea limbei prin ss. beserici, ce-i mai mare vatemare de drepturile omenirii.“

Not'a impartasitoriului: Pana aci cu cirile, cele ce urméza sunt scrise cu litere latine.

„In 28 Febr. in Lugosiu ne-amu intelnit cu mai multi teneri romani inteligenti, intre cari — tiendu-se orari fratiesci de bucuria, cà ne-mu intelnit — cei mai buni oratori au fostu N. Notariu si advocatu Barcianu, N. Todori si Iosifu Ioanescu, dar' ce-i mai mare dorere! cà ei n'au incredere unii intr'altii, si cam iau tóte in gluma. Ar' fi fórte bine se se unésca mai strinsu in cugete si in simtiri, se nu'si piérda curagiulu a vorbi, si a invetiá si pre poporu, se-si cunósca mai de aprópe drepturile sale, si se si-le scia apara. Dorere! cá unii inteligenti totu dela altii astépta, ér' ei nu misica nemica.

Ioanu Margineanu mp.,

advocatu si inspectoriu.

Stezariu Const. mp.,

lieut. si curier imperatescu.

Scrisamu Sibiu 8 Martie 1849.

Nota. Numele Ioanu Marg. e scrisu cu litere ciriliene, éra caract. cu lit. latine; a lui Stezariu e scrisu cu lit. lat.

Fagetu in 16/4 Decemvre 1848.

Nr. 38 din partea II.

Multu onorate domnule!

Cu netiermurita bucuria cetiiu prea stimat'a scri-sórea Domniei tale. Anim'a mi se incaldi candu se retrasa de pre ea nimbrulu acela, care inpiedeca si radiele cele mai strabatória ale sórelui, ce apusese inainte cu cincisprediece seculi dela ochii orfaniloru romani.

Me temu, Domnulu meu, me temu cà amu retacitu, si prevederea acést'a credu cà ar' fi prea tardiu?! Noi in genere aveamu unu interesu, si acel'a e interesulu natiunei; inse principiile erau deosebite. Vreau se dicu: Pre Dvóstra apesà acel'a, care ne-a datu noue aicea libertate; éra pre noi a apesatu a-

cel'a, care a trasu dela noi tóta védi'a omenésca, si ne facuse moralicesce morti; si cu cari Domniile vóstre v'ati pusu in aliantia; firesce cà a'ti fostu a-securati cum-cà spre inplinirea scaunului archierescu cu episcopi serbesci — in Ardélu ar' trebui se mai curga inca unu quartu de secolu. Din contra la noi s'a si pusu serbi'a pe pitióre; in Lipov'a se canta si se serbéza liturgi'a diumetate serbesce cu dreptulu prioritatii. In Lugosiu asemenea; patriarchulu serbescu se subscie: „Serbo-Romanescu.“ — Literatii se arestédia incetu incetu pana la unulu. — Tóta romanimea e desarmata, inse nu de unguri, ci de panslavi, si nu ai poté capetá o inpletura de pulbere de ai da si unu galbenu. Comitétulu din Temisior'a, caruia e subordinatu celu pseudo-romanu din Lugosiu, e chiaru serbescu! — Mai tóte posturile cele góle le-au inplinitu serbii. Limb'a diplomata e german'a. La Caransebesiu a tramisu patriarchulu pre D. Patricie Popescu in calitate de generalu vicariu; tatalu lui e romanu, inse muma-sa, care si acumu viédia — e chiaru serba. — Domni'a sa a fostu pana acum'a zelosu romanu! aceea arata o proclamatia ce a datu-o actù catra romani; inse eu me temu, cà mitr'a nu se capeta prin zelulu celu curatu, ci mai multu prin misielia. De si acumu in privinti'a acést'a se-a vedea, cà pecatuescu, totusi s'a vedea mai tardiu, cà nu m'amu insielatu. Eu nu credu calugarului, acést'a e patim'a mea, si fiindu-cà sum convinsu, mai vréu asia a crede, decatu a me da spre inceluire, propasirea serbiloru cu romanii e lumei cunoscuta, aicea nu lipsesce demustratia; d-vóstra veti fi indestulati cu densii, de ve veti uitá indereptu la Sofronie Chiriloviciu, Gerasim Adamoviciu si preste pucinu la S—a — In starea terorismului de acum'a ar' trebui sub form'a deliriumului — cá si ore-cându Solon a recita o Elegia spre luarea indereptu a insulei Salamis. — Tóte relele prin popi, prin calugari, au venitu in lume. Acestea le-a cunoscutu Fridericu II. Barbaros'a, Henriculu alu IV., Iosifu II., Ganganeli si Mastai-Feretti. (!? Red.)

Domnulu meu! Mai inainte de a se trage nuerulu celu intunecosu alu politiceii serbesci de asupra noastră, amu cunoscutu unde mergemu; ce viitorime avemu de asteptatu? Strigatu-amu, plans'am, nime m'a ascultatu. Voit'am cu Virgilie: „Si nequeo superos“ se miscu iadulu, dara cu cine? si cum?

Avendu ocazione cu oficirii din regimentulu romanu alu Caransebesiului, a fi, amu reinviatu intr'ensii unu spiritu dreptu nationalu; si ei acum s'au declarat, cà nu voru a cunósce pe voivoda' serbescu. Unu militariu simplu de granitia dise comandantélui seu: „Noi nu ne vomu mai bate cu ungurii pentru interesele serbiloru.“ Gicesce, Domnulu meu, in ce perplexitate amu devenitu eu? mi se ferbe o zama fórte négra. Unu bunu amicu (persóna vediuta) 'mi dise: Frate! de scii ce e Dumnedieu, du-te unde te voru duce ochii!“ In comitatulu Temesiórei s'a adusu despre mine inainte — si D. Ostoiciu celu mai te-

neru dise: „măi perniciosu omu natiunei si trebiloru nóstre (serbesci) nu e decatu Ioanescu; pana va fi acest'a in mediulu nostru, nu e sperantia a cugetá de simpathia la romani.“ La acest'a dise altulu: „Acest'a trebue politicesce! Asia dara unu Ravailac e lesne de acuiratu „auri sacra fames.“ Eu mai seriosu asiu calca pre treptele gilotinei decatu unu Iacobu, unu Louis alu XVI, inse cine va nutri 6 fi ai mei? Domnulu meu! prin incurgerea mea multi teneri s'au aplicatu aicea la posturi fórte bune, si toti romanii din Krassó, inca sub guvernulu dintaiu au fostu mangaiati prin lucrarea mea. Si pentru mine na este scapare? De nu este asilu in tóta lumea pentru mine (nu ceru oficie), rogu dara pre intrég'a romanime, pre care eu mai multu decatu pre mine si fi mei amu iubitu-o, rogu cá se'mi revindece mórtea mea!!! pentru aceea rogu poterile ceriului! cá din tóta picatur'a sangelui meu, se resara turme de romani, cari se vindece lacrimile nóstre ca Traianu, ca Aurelianu.

Sciri din partile Ungariei sunt:

a) Spiritulu nationalu e fórte mar si entusiasmulu a trecutu otarele firei, se dice cá tóte drumurile sunt asia de stricate si baricadate, de nu este cu potintia a strabate in tíera. b) Osti conscrise pana la unu milionu — cu cea mai mare resolutia inflamate si insufletite. c) Cum-cá 13 mii de soldati din Itali'a au venitu in Ungari'a, e mai decatu probabilu. d) Voevodulu Suplicaciu se afla de 6 septemani aprópe de Versietiu si nu cutéza a se bate cu ungurii. e) Taber'a dela Vracsergája au spartu-o ungurii si pre comandantulu loru Bobalica l'au prinsu. Se aude cá la Aradu ar' fi ratediata armi'a unгурésca, si pre langa morti si raniti au lasatu si 185 robi (prinsi). f) Nisce proclamatii ungresci — intre serbi aruncate (impartite) au escatu o magica lucrare intrensii. 9) Se vorbesce cá Big'a comandantulu armiei serbesci dela St. Tamasiu a avutu acumu de 4 ori mistica conferintia cu comissariulu guvernului Magyar Bóthy Ödön. h) Ungurii (soldatii) marsieluindu mai departe se dice, cá asia imbraciosiédia pe serbi, si asia dulce saruta pre pruncii serbii cá cum ar' fi de facto a, loru. i) Fórte desu se vorbea cum-cá serbii au tramisu o deputatia la maiestatea sa si ar' fi cerutu multe cele se li dee (ei si fara de aceea sunt nerusinati, neobraznici), care s'a intorsu „re infecta.“ (inse acumu au capetatu pre voevodulu si patriarchulu dela noulu imperatu) si eran gat'a a se pune in aliantia cu ungurii in contr'a romaniloru, cu unu simbulu: „Nici sementia de romanu se nu mai lase.“ Domnulu meu! Acestea sunt sciri cari eu sub cea mai santa fagaduintia a tacerei si a arderei scrisorei acesteia amu facutu domniei tale cunoscute. Prin asia bune ocazioni mai adese ori 'mi voiu lua indresnire a Te insciintia. Domnule! si domniloru! Rogu-ve pe totu ce aveti mai pretiosu, mai bunu si mai santu! pre sangele cadiutiloru romani, pre Dieulu ceriuriloru, pre santieni'a némului! Rogu-ve si ve juru, cá se puneti caus'a de nou la censura. Cereti, bateti, cer-

cati lucrulu mai odata; cautati la viitorime! inquirati unde se póte aquira fericirea, de unde ne vine peritiunea. Pre care parte se radíma emanciparea némului, caus'a libertatii, si viitoriulu ferice.

Nemesis va reintorna cu isbanda pretiulu sangelui celui fara multiamire versatu. Dulciloru barbati, si emolumenti natiunei! faceti rogu, cá principiile dvóstra se fia ale nóstre; si caus'a nóstra se fia si a dvóstra. Intindeti noue man'a fraternitatii, cá júrandu o credintia la olalta, se fimu un'a, se lucramu pentru un'a. Libertate! si catu va fi de trebuintia la o parte si alt'a; eu voiu se fiu medilocitoriu, incatu vá fi cu potintia si incatu n'a fi tardiu! Ocasiunea veni fara de scire, si asia cu ochii inchisi scriseiu acést'a; acum sunt 2½ ore dupa miediulu noptii. Fi sanatosu domnulu meu, si primesce dulcea inbracisare a fratelui D-Tale.“

Not'a impartasitoriului: Subscriere nu este, nici nu se potu sci, cui sunt adresate cele scrise aci; din contestu se vede cá scrietoriulu e Stefanu Ioanescu.*)

Reflecsiuni

la critic'a Abcdariului meu publicata in Nrii 18 si 19 ai Transilvaniei.

Intre ocupatiunile curenti si oficiose trecusemu cu vederea, cá asupra Abcdariului meu s'a scolaru unu resboinicu cu atata inversiunare, chiaru cá si rusii asupra turciloru, cá se-i stérge de pre faci'a mapei europene, inse facúndu-me atentu unu cunoscentu, cetiiu critic'a si me sentiuiu necesitatu a reflectá la dins'a.

Necesitatea de a reflectá mi se parú imperativa, cá precumu se vede, Abcdariului meu i se prepara sórte si mai trista decatu turciloru.

Potentatii europeni relega pre turci numai la cuibulu loru, bietulu meu Abcdariu e amenintiatu a fi scosu cu totulu din viatia, chiaru si din dieces'a Gherlei, apelandu crit. la concursulu fratiloru sei. Seriele scrisórei mele nu le numescu „anticritica,“ pentru-cá nu potu se punu atata pondu pe crit., catu

*) Sunt adresate cátra unulu dintre membrii comitetulu romanescu dela Sibiiu si prin acela cátra toti romanii din Transilvani'a. Cestiunea cumu o puneu áuctorulu epistolei, desbracata de ori-ce frase era: Natiunea romanésca se se supuna si inchine la magiari si se se declare de magiara, sau se se supune dinastiei imperatesci si totu-odata se se declare de serba, de slava, de fractiune a panslavismlului? Ur'a teribila de atunci a mai multoru romani literati din Banatu ii inversiunase contr'a brutalitatiei serbesci asia de multu, in cátu ei nu mai vedea si nu mai sciá ceva mai bunu, sau macaru mai puçinu reu, decátu numai a schimba unu jugn cu altulu, unu modu de nimicire cu celalaltu. In acea de-steptare fr'appanta si ametítória din a. 1848 care ne adlase prea puçinu preparati, lipsia multu credintia in poterile proprii ale natiunei.
Not'a Red. Trans.

póte astepta elu, fiindu că escedeza in zelulu de a criticá, si in unele locuri spune ceea ce e contrariu adeverului, ci le numescu reflesiuni, cá se atragu atentiunea on. lectori, si se nu remana sedusi.

Reflesiunile le voi face catu se pote pre scurtu, intendiendu-me numai la punctele supuse sectiunei critice. Inainte inse de a reflectá la puncte, fia-mi permis a premite, că si editiunile precedenti au fostu criticate. Dupa critic'a publicata la I. ed. a si urmatu la M. ordinariatu unu manuscrisu de Abcdariu nou; asemenea manus. de Abcd. a urmatu si dupa II. critica la II. edit.; ambele firesce cu rogarea că se se rescumpere. De aci ori-si care 'si potea face conclusiunea: pentru ce atatea critice iuversiunate.

A urmatu apoi la II. edit. critic'a maghiara in „Kelet-ulu“ din Clusiu. Alarmulu era mare; unii credeau că voi fi si dimissionatu din oficiu, inse haru D-lui, că nu s'a intemplat, ministeriulu avu mai multa minte decatu criticantele, si asia cartile 'mi remasera in linisce (Abcd. si legendariu) cerute chiaru si priu alte diecese, precumu potu spune cei dela tipografia, a carei proprietate sunt cartile acestea. Că óre respunsulu meu in „Kelet,“ séu dóra alte impregiurari au scapatu cartile dela perire — si pre mine de necasu, nu voi se sciu.

Dupa aceste premise trecu la reflesiuni, facându-le din punctu in punctu, precumu e si critic'a insirata dupa lectiuni; si mai intaiu in generale.

Déca criticantelului nu-i place că papirulu in Abcd. nu e mai bunu, mai albu si cu alte recerintie de acestea, placa-i a luá la respundere tipografi'a, de ce nu a pusu materialu mai bunu. Eu amu rogatu-o mai de multe ori, marturu 'mi este factoriulu tipografiei; déca nu a voitu, nu amu potutu-o sili, pentru-că cartea nu e a mea, se pociu dispune dupa placu. — Asemenea si pentru semnulu egalitatiei (=) usuatu in locu de alu despartirei (—), cu comele in locu de puncte, si din contra, cu litere scrise prea incurcate, in locu de mai simple, cu erori tipografici si cu slovele cirilice inca 'mi cauta se'lu indrumezu totu acolo la tipografia, care mi-a respunsu că fiindu seraca, altu cumu nu póte dispune. — Déca voiesce crit., póte face propunere se se casseze si acesta, cá se nu maĩ tiparésca carti rele, aducându in necasu pre carturari*).

In catu pentru speciale, fiindu că crit. Abcd. meu ilu face bunu de nimica, éra pre altele le afla bune de a inlocui pre alu meu, care dupa poft'a

*) Aci ne permitemu a observa in interesulu literaturei si alu demnitatiei ori-carui auctoru sau traductoriu, că de es. erorii tipografici nu se potu escusa cu nici-o saracia. Aci nu póte fi vorb'a de saracia, ci numai de corectori cu sciintia, cu ochi ageri, cu patientia incordata, a nume la carti scolastice mai multu cá la ori-care altele. Dara preste totu, nu e permis nici-unui tipografu se vorbésca de saracia, care tiparésce carti scolastice si bisericesci.

Not'a Red.

crit. e de a se sterge, imi permitu nu cu scopu de a criticá, că nu amu nici voia nici timpu, a face si cate o reflesiune comparativa din acele Abcdarie, pre care ar' voi criticantele se le introduca, dupa ce va sterge pre alu meu. Acesta va fi Abcd. Blasianiloru (citatu de aci inainte sub Bl.) si in pucine locuri pre alu d. Petri), cá de aci apoi se se convinga on. lectori, catu e de dreptu crit. facia cu mine, si neadeverulu, ce nu se sfiesce a'lu sustiené, se se póta prinde cu man'a.

Lect. 2. Că nu amu pusu come dupa placulu crit. in lectiunile prime, amu intentionatu a satisfacere pretensiunea acelu invetiatoru, cari voru ca se nu se ingreune pruncii, ori copii (alégasi care-i place) indata la inceputu si cu semnele suneteloru cu literele, si cu alte semne. Semnulu strigarei l'am pusu pentru-că 'lu pretende curentulu, dupa care urméza. Semnulu ? se afla si la Bl. l. 4, 5, 7, si totusi in Abcd. meu, cá inca obvine numai de 3 ori pana la lect. 7, cá si la Bl. — nu e la locu, cá asia i place criticantelului.

Lect. 3. Aci nu i place com'a. Asia dara nici cu, nici fara coma. Cumu pote se fia bine. La Bl. inca se afla punctu (.) dela l. 2 inceptu.

Lect. 4 si 5. Că vocalile le-am insemnatu cu semne accentuali indatinate, dupa ce am percursu odata vocalile tóte, am intentionatu a presentá sunete secundarie, cari numai pre in semnele cirilice se potu presentá fara accente. Pruncii nostri si copii dsale se potu ajutá multu, pàna voru ajunge se invetie, cá dupa regulele eufoniei a (â) urmandu u se pronuncia ca î cirilicu (că in mâna) si e (é) urmandu silaba cu a, se pronuncia cá ea ă cá in péra, céra, céta etc. Criticantelului nu'i place că am ingreunatu materi'a cu elemente proprie, voindu a delaturá ce e strainu. Atari semne nu le elimeneza nici alte limbi din Abcdarie (ö ö, ü ú), pentru ce se eliminamu noi, si plane numai eu din Abcdariulu meu, candu in tóte editiunile d. Petri inca se afla, chiaru si in ed. ult. p. 51, cá si la mine, uuulu dupa altulu, si la Bl. l. 20—27. Cumu de aci suntu bune si in Abcd. meu nu? Vine crit. in contradicere, ca la cód'a critice pretinde slovele, si ce e nestricatoriu, semnele, aci nu le rabda.

Lect. 6. Copii cu crit. potu se scia ca i-a ar fi animalele, pre care criticantele va se'lu decore pentru merite, póte din gratia de amicitia, si asta nu e superstitiune dupa dsa. Eu inca nu am ajunsu la acelu gradu alu sciintiei, cá se sciu că ia ar insemná asia ceva. Totu ce sciu e, că i-a póte aduce ceva (dupa intipuirea manca) cu versulu aceluia. Mie de acestu versu nu-mi vine a ride, cumu a risu cutare filosofu grecescu pàna a muritu de risu, pentru-că pe unu atare animalu la vediutu mancandu smochine de pe una mésa. Aiba grija criticantele, se nu o patiesca si dsa vediendu pre ia in Abcd. Altcumu i-a (că acesta vine antaia) si „i-a“ io l'am pusu in intielesu — de camesia (vedi gramatic'a T. Cipariu

edit. premiata p. I. p. 90 § 34 not'a 2) si me miru cumu de apare ca unu atare animalu in ochii criticantelui. E drept că strinsu dupa etimologia ar fi se se scria „inia“ séu dara si mai strictu inea, fiindu *n* in radecina (inu, linum, de aci linea, candu amu scrie curatu latinesce); inse nu se scrie nici cu un'a consunante, cu atatu mai pucinu pentru prunci, cari inca nu suntu filologi, ci se scrie elidendu ambele consunanti, apoi de disu chiaru nu se dice cu *n*, ci numai fara *n*. i-a. „Ini'a“ are cu totulu alta insemnare (ghiaci'a candu incepe a merge de pre riuri), dar *ia* insemna camesia, nu cumu cugeta dsa; si in acésta afla criticantele satira!

Lect. 7. La acésta amu reflectatu in parte in geanrali, că *ana* si *ona* am scrisu cu initiali mici, caus'a e ca pruncii inca nu au ajunsu a cunósce pre cele mari, nici nu au invetiatu inca ortografia. Ce are cu pomelnicele, nu pricepu, — le-ar poté dá pace, că aceste — de suntemu pre unu cugetu — suntu lucruri mai pre susu de atare critica neadeverata. Uite se in Abcd. de Blasiu si va afla totu asia la 8 lit. o. cuv. noe lect. 9 l. a cuv. a-n'a, la lit. i. Mihaiu si Turda etc. etc. Aci nu le-a vediutu, numai la mine. Vedeti fidelitatea? — Altucumu nu am lipsa de ea. Mechanismulu ce-lu afla aci, arata nesciinti'a criticantelui. Anoni'a e unu nume propriu *nene* si *nana* suntu fórte latite, comuni. Déca critici ceva, se te intendi până unde pricepi, altucumu patiesci cá calciunariulu cu Zeuxe.

Lect. 8. In generali. Altumintrea déca nescari semne ale despartirei, pre cari de aci inainte cu scopu le omisem — presupunendu ca pruncii pana aci s'au potutu dedá cu augenmass-lu dsale (care se póte observá bine in Abcd. meu, pentru-cá intre silabe e spaciulu de unu *u*, éra dupa propusetiuni stau interpunctiunile) — au fostu in stare se intórca lumea, dsa o va poté destórce avendu punctulu lui Archimede.

Lect. 9. Ii dau dreptu ca cuventulu maru scrisu cu *e*, e mai bine in plurale *mere*, ci-lu rogu se se indure a-mi lasá si mie bare-mi una particica, pentru cá cei mai multi 'lu scriu cu *a* (cu accentu, care aci din erore lipsesce); cumu de nu l'a observatu ochiulu ageru alu criticeii? in sing. — si nu e reu ori 'lu vomu alaturá cu *μηλον* grec. att. *μαλον* ori cu lat. *malum*; cá-i e legatu cu trasura de cuventu mǎru (mǎru-i) veda-se gramatic'a: Este = *e* = *i*. — Cauta Abcd. de Bl. p. 40 vei aflá vatra (bis) cu *a*, si acolo nu e erore. Numai la pag. 49 e cu *e* (semel). Cumu e mai greu a erá, odata seau, de 2 ori. Spune dupa matematica?

Lect. 10. Am reflectatu la lect. 8. N'am presupusu că Abcdariulu meu va ajunge si pre acolo, cá se face atat'a necasa criticantelui. Déca din nenorocire a ajunsu si la D-sa, si i-a secatu poterile, mai sustá tipografi'a, póte cere recompensa, respunda

de ce nu are semne.*) Aci-si arata dreptatea, că la mine pana aci si aci obvinu numai cuvinte de 3 silabe, la Blasieni totu in lect. 10 lit. si cuventu de 4 silabe. Apoi la mine pana la lect. 54 numai cam 37 polisilabe si numai puține, dóra 6, de 5 silabe, pre candu la Blas. pana la lect. 54, 55 de polisilabe de 5 si mai multe si de 6 silabe. Aceste in ochii celui miopu nu sunt regimente, ci numai ale mele.

L. 11, 12, 13. Aci criticantele se sparia de „bebea ambla in burene.“ Nu me miru, că asia se sparia cei ce vedu séu andu despre lucru, pre care nu l'au mai vediutu si nu-lu sciu. D-sa se sparia de bebea, pentru că cugeta a fi ceva neluca. Eta caus'a intemeiata a spaimei. Se pare că nu scie ce e bebea si in spaima i atribue articlu obiectivu femininu *o*. Spaim'a si-are léculu: temí'a si rogátiunile. Dupa parerea mea sustienuta si de altii, bebe se dice la unu omu dela care natur'a a detrasu din perfectiunile corporali si ale vorbirei, asia ne intipuiamu pre bebea si prin urmare nu se sparia pruncii de elu, apoi atare bebea, celu ce are ochi, póte vedea si fara de a-ilu aretá. Judece onor. lectori, care e superstitiosu, eu, ori criticantele.

La 14—20. Nu'i place criticantelui, pentru ce ómenii se inchina. In Abcd. nu sta „se inchina,“ cumu dice critic., ci „facu inchinatiune“ la icóne si nu la santi, baremi la cei dela Nicul'a. Catu de dreptu e criticantele! Toti striga in gur'a mare, că invetiamentulu se fia intuitivu, si totusi aci unu pedagogu asia vestitu cá criticantele, afla mare pecatu, că pentru ce ómenii se inchina la icóne, pre cari le vedu si le sciu si pruncii că ce suntu; dsa pretende că in locu de icóne se fi scrisu santi — pre cari ómenii nu'i vedu si pruncii nu au inca nici idea, nici conceptu despre ei. Este cu totulu altu ceva, că unde se refere inchinatiunea.

La 22 nu e criticata.

La 23. Am pusu doda in locu de mana, pentru că tractamu pre *d*, nu pre *m* nici *n*.

L. 24. Se mira cumu póte fi aprindióra rotundióra. Noi inca nu amu inaintatu acolo, cá si pre in casele economiloru se avemu aprindióre de salonu, cari suntu cu 4 feție, pre la noi suntu numai de cele próste, si acestea suntu rotunde; de nu crede criticantele, se vina si se védia. Au **prio** afirmatiunea unei proprietati, se nega celelalte, afara de catu la puține in estetica, morala si fisica?

L. 25. Nu'i place că la pag. 7 am tractatu miera, si aci repetemu cu zacharulu. Dreptu că acestea au afinitate, si candu si zacharulu s'ar incepe cu *m*, l'am fi tractatu acolo. — Repetitio mater studiorum.

L. 26, 27, 28. Aci ar avea de a responde eulegatoriulu, candu critic. ar avea dreptu, inse nu are,

*) Repetimu: Tipografi'a trebue se le aiba cu ori-ce pretiu. Dara ce costa acelea? Prea pučinu. Red.

decatu in partea prima, in catu dice că dupa „cumu e escá“ nu e coma, éra că dupa „cu escá“ ar fi coma, dice neadeveru; placa ori cui a se convinge. Si acestu critic. cutédia a díce că in Abcd. nu suntu permise erori. Numai dsale i e iertatu a spune si ce nu este, sciti ce va se díca cu terminu posaicu. — A cere iertatiune, nu cutediú, că si asia criticantele e omu aprigu, nu iérta erori tip. in Abcdariu, nu aflú cu cale.

L. 29. La *g* am scrisu „garofa“ — din ne-sciintia, pentru-cà uitasemu de dsa, care iu harnici'a ce o are tractéza pre *g* numai candu suntu garofe. Se caute la Blasieni, si va afla, că totu cam pe acolea séu si mai inainte stà cuventulu la liter. *h* lect. 15 (la mine 29) mohoru, hemeiu, l. 17 lit, *g* gorouu lit. *p*, l. 18 pipirigu, napu, porumbelu, carpinu, pal-tinu; lebt. 20 lit. a mura. lect. 21 lit. e pepene, pere burete, gandacu de maiu, la 38 l. gh ghiande. Óre care e mai aprópe de prunci? ghiandea ori garof'a.

L. 30 nu e criticata.

L. 31. Éra se acatia in ghemulu rotundu, cá si in aprindióra. Déca asiu fi sciutu candu si-a procuratu Abcdariulu meu, i asiu fi tramisu si unu ghemu, pentru că díce cumcà trebue aratate prunci-loru, si póte că pre unde e dsa, nu suntu gheme preste tómna si iérna.

L. 32, 33. Nu merita respunsu.

L. 34—39. Nu-su criticate.

L. 37. Déca nu-i rotunda rót'a, spuna criticantele, cumu e, séu déca dsa vrea detrage din rotundimea aprindiórei, a ghemului si a rótei, cari credu că o au pre langa alte proprietati, se ésa cu maiestria magica la lumina.

L. 38, 39 si 40. Nu arata ce e de coresu, de catu lips'a litereloru scrise, cari s'au tractatu tóte pana aci.

L. 41. Vedi reflesiunea la lect. 7 la Bl. inca e asia; lect. 49 l. X Xerxes, Xenofon (bis) Xantipu.

L. 42. Afla mare erore intre literele si literile. S'a petrecutu fara voi'a mea, altu cumu, me consola conscienti'a, că neci cu i nu e reu, pentrucă i si e nu stau departe, de aceea dícemu: tempore si tempuri, cine, cene, tine, tene etc.

L. 43. 44. Repetitio mater studiorum. Au dóra criticantele nici candu nu recapituléza cele invetiate? Nu e multa perdere de tempu, că déca prunci le au invetiatu si le sciú, se le repeteze.

L. 45. Nu critica decatu alunele rotunde si se mira cumu potú fi atatea lucruri rotunde. Aci nu-i reflectezu alt'a, decatu se'lu indrumezu la acel'a, care au datu atare forma lucrurilor? Au ce voiesce dsa, cá in una carticea catu de mica, se nu fia iertatu a repeti nici unu cuventu. Déca dsa e in stare a face una carte constatatória numai din monolegomena dupa forma si intielesu, faca, că-mi retragu Abcdariulu fara proiectulu dsale.

L. 46, 47, nu sunt criticate.

L. 48, 49. Éra nu-i place, ca globulu are si

rotundime si banulu inca e rotundu, cumu póte fi dara, că insusirea sferica se cuprinde in insusi cuventulu globu. Au se fi disu globulu e globu?

L. 50. Intréba că de cându nu au caprele lana? Ce intrebare? Eu asia sciú că nu au avutu nici-o data, ci caprele au peru, de aceea se dice a disputa de „lan'a caprei“ adeca de nimica, cumu e si critic'a dsale. Judece onor. lectori, care are dreptu, eu — séu criticantele, intendiendu disputa de lan'a caprei, fara ca se-si ajunga scopulu.

L. 51. nu o critica.

L. 52. Afla eróre că literele scrise ar' fi prea incurcate. Mie inca mi-ar' fi placutu mai simple, inse nu m'am potutu luá chiaru de capu nici cu tipografia, care nu a avutu mai simple, nici cu celu din Prag'a, care le-a facutu asia incurcate. Că cumu scriu finantii nu sciú, póte dsa a calcatu si acésta cale, séu de acumu are de scopu se intre in cet'a loru. — Altu-cumu nici aci nu are dreptu, pentru că 4 e bunu si mai simplu ca la Blas. p. 38, éra 6 are erórea, că rotundimea de desuptu e mai mica decatu ceilalti Nri. Că nu a fostu altu 6, areta lect. 96 p. 71—72. Vedi că totu asia vei afla si la d. Petri edit. ult. p. 50.

Lect. 53 s'a reflectatu mai susu.

La cele intrepuse aci amu reflectatu in punctele precedenti, aci intrebu numai, că dupa care regula se nu aiba locu literele cele mari numai in Abcdariulu meu — si in altele in tóte se afla. (vedi celu de Blas. si de Petri:) De unde le voru invetiá prunci nostri si copii dsale mai alesu, déca nu au nici tabelle de parete? Mai vediutu-atu criticu asia de dreptu si intieptu cá acesta? Colo la lect. 7. pretende ca numele proprie se le fiu scrisu cu initiali mari, aci cu auctoritate pedagogica dice, că literele mari nu au locu in Abcdariu.

L. 54—59 nu e nimicu de reflectatu, pentru că i s'a facutu mila a nu le critica.

L. 60. Ací m'a prevenitu cu reflesiunea onor Redactiune. Amu mai avutu o neplacere, candu prin VII VIII. clase traducundu din limb'a gréca, éra se-mi si pierdu loculu, pentru că amu disu pruncu, si nu copilu, si totusi nu m'am invetiatu, mi-a cautatu se dicu pruncu, pentru-că in dieces'a Gherlei (Chióru si Silvani'a) copilu — insémna spuriu. La Blas. nu i s'au opritu ochii in pruncu (lect. 45 litr. pr., p. 36, (bis) langa olalta, p. 38 de 7 ori in un'a lect. p. 44, 58 etc.) La mine obvine mai arareori, si totusi l'a vediutu. Obvine si la d. P. edit. mai vechia.

L. 61—63. Nu sunt criticate.

L. 64. Criticantele inca e din cet'a acelor, cari nu voru se audia in scóla de istoria din s. scriptura. Sunt dóra mai bune fabulele?

L. 65. Dice că in biserica ómenii mai bine „invétia a cunósce“ pe Ddieu. Mie mi se pare că in scóla au se invetie a'lu cunósce, éra in biserica 'lu „potu“ cunósce si se potú rogá lui Ddieu, dupa

ce l'au invetiatu a'lu cunósce. In beserica sunt mai multi betrani cá prunci, aceia au invetiatu a'lu cunósce in scóla, si aci 'lu potu cunósce. Cuventulu „potu“ se refere nu numai la „a cunósce,“ ci si „a se rogá,“ de aceea nu amu pusu: invétia a cunósce si a se rogá, ci „potu.“ Cà in lect. acést'a s'ar' aflá cuv. usie, séu reu, cumu dice critic. „usi,“ e neadeveru cornuratu, nu rotundu. Placa a se convinge. Acolo stá numai odata ipsiss. verba. „Besericele au usia mai mare.“ Pre acésta base mai debile ca nesipulu — nu se sfiesce a pretinde stergerea Abcdariului?

L. 66. Afla lips'a lui „si“ între beserica si scóla. Are dreptu criticantele, dar' ce se facu, déca amu gresitu — „mea culpa“; la acésta eróre m'a indusu póte zelulu catra beserica si scóla, chiaru precumu l'a indusu pre d-sa zelulu criticeii, unde spune cu afectu, cà Abcdariulu meu este nefrumosu, greu, fórté greu, si mechanicu, chiaru satiricu.

L. 67. Amu sciutu cà rítu e de origine maghiara, inse la noi e introdusu in genere si a buna séma mai cunoscutu decatu „patulu“ latinescu alu dsale. Eu, din parte'mi nu sciu cá economulu se dica pratu, de nu cumva discipulii — copilii dsale. Cuventulu livada e usitatu in genere in Romani'a, la noi nu e genericu, ci specificu, si déca amu pusu rítu spre a determina mai de aprópe locul de cositu — fenatiulu, care nu esprime conceptu in tóte generale, inca nu recunoscú se fiu peccatuitu chiaru de mórte mai alesu in dílele nóstre. candu fui criticatu de Kelet, cà Abcdariulu inspira daco-romanismu*).

L. 68. Nu-i bine nici cu articlu, nici fóra elu; cumu va fi dara mai bine? Si pentru acést'a scie dsa regule; placa, ésa la lumina. Nearticulate vinu numai 2 lect. 68 si 69, si totusi dice: Titulele bucatiloru aci sunt articulate, aci nearticulate. Unde mai multu de aceste doue?

Aci amu vorbitu despre tienutu, tíera — statu in genere, si cine va luá Abcd. a mana, va aflá cà e mai bine asia. Altu-mintrea, déca ar' fi reu, de ce numai in Abcd. meu si la d. Petri (ed. v.) l. 24 p. 68. nu?

L. 69. Pre celu mai mare din tíera l'am disu domnitoriu — cà-ci fia imperatu, rege, principe ori duce — fia-care e domnitoriu in tíer'a sa.

*) Barbarismii ritu (rét), marcha (marha) si altele cá acestea sunt introduse, inse numai in regiunile locuite amestecatú de romani cu maghiari, éra immens'a maioritate a poporului romanescu nu le intielege nici-decumu, sau cà unele din acelea cuvente au cu totulú altu intielesu, precumu de es. ritu semnifica in genere nasulu porcului; éra candu vorbesci cu moldavo-romani si cu romani din sasime de marcha, elu intielege marfa (merces). Pentru noi este cestiune de viatia, cá se aspiramu la limb'a nationale comuna, éra nu se ne tînemú orbesce de limbile, de jargónele materne, de provincialismi fatali. Din acestia alegemu numai ce e bunu, romanescu si absolutu necesariu; restulu se estermína cu totulú din limba.

Not'a Red.

Apoi cà „tíer'a in care ne-amu nascutu o dicemu „patri'a nóstra“, s'a pusu din aceea cauza, cà nefindú cuventulu patria inca universalu introdusu, cu espresiunea „dicemu,“ amu intentiunatu se se introduca, pentru cà inca „nu este“ adeca introdusu. Cauta in un'a din editiunile d. Petri, cà vei aflá ipsissima verba. In Abcd. de Blas. p. 38 tat'a si mam'a se numescu parentii pruncului, p. 42. carnea de capriora si cerbu se numesce selbatea, p. 48. objectele acestea se numescu mobile. p. 60 acelea comune se numescu cetati etc. Éta! In totu locul se numescu, nu sunt. Pentru-ce e reu numai in Abcdariulu meu cinstite mare pedagogu? Eu asia sciu, cà cei ce traiescu reu unii cu altii, nu traiescu in unire. Conceptulu unire e si mai abstractu si mai greu de priceputu pentru prunci (póte cà pentru copii nu), decatu conceptulu reu. Ast'a a fostu caus'a de amu pusu „déca voru trai reu, in locu de „ómenii trebue se traiesca in unire.“

Criticantele nu a observatu in zelulu criticeii, cà in membrulu I. alu propusetiunei amu disu „ómenii aa se traiesca bine,“ si la acestu conceptu numai conceptulu reu póte se respunda in membrulu II. Se pretinde se scia pruncii locurile dirigatoriiloru mai inalte si pre siefii acestora. Pentru ce se nu cunósca dara si pre capii besericesci? Dela ei depindu nu numai eu, ci in anumita mesura toti cati sunt crestini. Se póte cà criticantele nu dela ei, ci dela altu cineva.

A scrie numele gentiliciu „romanu“ cu initiale mica si Episcopu cu litera mare, díce in batjocura, cà ar fi licentia poetica. Nu mi-a fostu venitu la cunoscintia, cà dóra criticantele ar fi statoritu regule, ca acela se se póta scrie numai cu initiale mare si acesta numai cu mica. Critic. si asia se vede a fi omu invetiatu, caute si in alte limbi si va aflá cumu le scriu. — In Abcd. de Bl. pag. 52—53 stá bravi romani.*)

L. 70. Déca pamentulu nu e rotundu, spuna crit. cumu este? Vedi cà Blasianii inca asia afirma, cà suprarfaçia pamentului ar fi rotunda. Au prunciloru nu le este mai cunoscutu conceptulu de rotundu decatu conceptulu de globu? — Nu'i prea place, cà éra veninu la rotundu, — asia se vede, cà'i mai place, ce e cornuratu.

L. 71—96 suntú numai citate.

Nu mai in doue locuri se acatia: in istori'a unei templari din Sparta, dícându in parentese (lucru din vecini). Cugetu cà la lect. 87 catra finea Abcdariului e iertatu a merge si mai departe decatu in vecini; altcumu acésta e istoria, nu fabula. Nu scie

*) Literele initiali mari sau mici? Regul'a vechia éra, cà numai numele proprii si connumele si apellativele langa cele proprii, se scriu cu litere mari, éra la celelalte cuvente numai dupa punctu (.). De candu invetiamu nemtiesce, alunecamu desu in usulu absurdu nemtiescu de *
Red.

criticantele, că în istoria se spune adevărul, nu se punu nume fcte? Că în lect. 93 la una epistola am pusu datulu 1. Iunie 1842 și apoi lect. 96 am scrisu numerii arabici până la 100, apoi 200, 300, 400, 500 și 1000, afla criticantele mare pecatu. Au dōra problem'a Abcdariului e, că se invetie pre prunci și compunerea numerilor? Se vede că nu a mai avutu ce se dica. În edit. vechia a d. Petri p. 74 vei află asemenea: „Veneti'a 16 Maiu 1859“ și în fine numerii arabici până la 100. Vedeti cătu de dreptu judeca pedagogulu dela Deva? În lectiunea 53 am scrisu numerii până la 10; cugetu că mai incolo e lucrulu criticantelui, că se'si invetie pre copii sei a compune diecimi, sute și mii etc.

Cătu de cinstitu și consecente este crit. că la lect. 2 dice că se predamu, vocalele accentuate ca pe cele ale par. Chirilu se'si esprime dorinti'a se mâie (Cirilu cu slovele) pre unde a inseratu, și aci, — se vede că e și camu uitucu, — se mira cumu de nu suntu și slovele. Aci la noi nu le avemu, pentru aceea nu s'au pusu. Blasienii le au și nu le au pusu. Noi nu le avemu, nu le amu pusu și pentru aceea e reu Abcdariulu meu; Blasienii, le au, nu le au pusu, și totusi e bunu Abcdariulu, pōte substitui pre alu meu. Mare consecentia, și ne ajunsă intieptiune. Aceste suntu reflecșiunile pre scurtu la critic'a Abcdariului meu. Onor. lectori compare, judece și apoi se voru convinge, ca ôre în catu se pōte da crediementu unui atare criticante, care nu e sinceru, critica, ce nu existe, falsifica, spune neadeveru, și apoi pre basea acestui neadeveru, cu frunte radicata — pretinde apodicticu că se mi se stērga Abcdariulu, carele de și s'ar sterge, eu nu a'si avē dauna, ca remuneratiunea de 300 fl., care mi-a acordatu-o m. ordinariatu că la nepedagogu — nu mi va lua o nime nici atunci. Onorat'a redactiune este rogata, că și pana ce ar ajunge aceste reflesiuni la comisiune, se binevoiēsca a le publică în Transilvani'a catu mai ingraba. Acēsta dorescu cu atatu mai tare, ca criticantele și prin falsificatiuni a nesuitu a seduce pre lectori; ér dēca acolo nu s'ar poté pana la finea anului și pre venitoriu ar incetă Transilvani'a, se aiba bunatate a le da locu în colonele Observatoriului.

Gherla 22. Nov. 1878.

I. P. Papiu.

Numismatic'a romana.

Numismatic'a (dela numus = banu), adeca cunoscinti'a de monete și medalii vechi stravechi, nu e nici-de-cumu numai ocupatiune de luxu, precumu crede lumea cea amestecata, ci e una din sciintiele ajutatōrie ale istoriei, că geograf'a și archeologi'a, că paleografi'a, diplomatic'a, heraldic'a, genealogi'a. Dn. Dimitrie Sturdza, mare proprietariu, membru alu academiiei și senatoru, are marele meritu de a fi datu și la noi numismaticei unu impulsu si aventu, precumu nu'lu avuse nici-odata, éra dupa-ce colectiunea l'a costatu mii de galbini, o a depusu pe altariulu patriei în grij'a academiiei. În sér'a din 14 Ianuariu 1868 dn. Sturdza

ținū una conferentia fōrte instructiva în sal'a Atheneului din Bucuresci. Acea dissertatiune s'a tiparitu numai că manuscriptu în puține exemplarie. Noi ne facemu placut'a datorita de a reproduce din trens'a umatōriele pericope;

Cunoscintiele mai intinse despre monetele romanesci sunt de-o-data indestulu de recente. Lucrulu é naturalu. Colectiuni mai că nu esistat pe la inceputulu secolului.

Candu în tiēra se ivea pe ici pe colea o moneta romanēca, ea era considerata mai multu ca o relicuie pretiōsa, nepretiuata chiaru, a trecutului nostru. Nici nu se poteau face cercetari sciintifice, că-ci nu exista materialulu necesariu pentru a face investigatiuni.

Cronicarii nostri amintescu numai din svonu de esistenti'a monetelorou nōstre nationale. Nicolae Costinu vorbesce de banii lui Despotu Voda, și ai lui Ivonia, inșă nu 'i-a vediu. George Seculescu în alu treilea deceniu alu acestui secolu a culesu celu d'antaiu, mi se pare, monete romanesci. Avea monete dela patru domni!

În strainatate, culegatori' de monete ungueresci și transilvane erau naturalmente condusi la acuisitiuni de monete romanesci.

În anti'a jumătate a secolului nostru douē colectiuni erau singurele, care poteau servi de sorginte mai abundanta a studiulu numismaticei romanesci, colectiunea imperiala' din Vien'a și colectiunea Reichel din Dresd'a încorporata colectiunei imperiale din Petersburg.

Intai'a descriere a unei monete romanesci se afla înșă într'o carte rarissima germana: în Münzbuch a lui Wolf Stürmer, tiparita în Lips'ă în 1572. Acēsta carte contine enumerarea și desemnele a felurite monete din multe tieri și din multe orasie din secolulu alu 16. Ea contine și desemnulu talerului lui Despotu Voda, reprodușă diece ani dupa domni'a acestui principe aventurariu.

În secolulu nostru trei scriitori s'au ocupatu mai alesu cu studiulu monetelorou nōstre într'unu modu mai sistematicu: Köhne, invetiaturu directoru alu museului numismaticu din Petersburg; Ouwaroff, presedintele societati' archeologice din Rusi'a; Timoni, fostu consulu austriacu la Ragusa, a caruia monografia a monetelorou romanesci zace înca netiparita în bibliotec'a gimnasiului Schottenstift din Vien'a.

Toti acesti scriitori continu multe erori. Ele erau înșă inevitabile, colectiunile nu contineau decâtu unu numeru de monete romanesci fōrte restrinsu.

Astadi colectiunile au devenitu importante. Colectiunea societati' academice și aceea a dlui Doboczky din Pest'a sunt fōrte însemnate, mai alesu cea d'antaiu contine mai multe sute de monete romanesci. Clasificatiunea devine astfelu posibilă. Lacune exista, nesiguranti'a nu se pōte negă; dar pe di ce mergemu, descoperiri noue se facu, și lumin'a devine mai mare.

Numismatic'a rezervēza iubitoriului de istoria nationala multe surprinderi, din care cea anteia e fōra indoiala aceia, că posedemu multe, asiū poté dice fōrte multe monete din timpurile acele stravechi, care pana de una-di erau considerate că legendare, și dîn care documentele și datele sunt fōrte rari

Numai monete de ale lui Petru Mușiatu (1374—1390) alu Moldovei au trecutu prin manile mele vr'o 600 bucati. Societatea academica posedē cu dublete aprōbe vr'o 300 esemplare. Monete de ale lui Vladu I. (1360—1374) alu Munteni' mi-a trecutu éraș prin manile mele peste 150 bucati. Societatea academica posedē o seria de vr'o suta esemplare.

O alta surprindere ce ne face numismatic'a romanēca este, că din acele timpuri stravechi avemu în monete siruri întregi de domni, și dela fiacare din acesti domni serii admirabile de diecimi și de diecimi de monete.

Asia de es. dela cei unuspriedece domni Basarabi, carii au domnit dela Alecsandru I. (circa 1320) pana la Radu III. (1477) posedemu monete dela noue dintr'insii.

Tomi 20 cr. — Andreiu alu Tomi 20 cr. — Iosifu Goicea 10 cr. — George Ravariu 10 cr. — Arsenie Cristoloveanu 40 cr. — Vas. Crivatiu 10 cr. — Ioanu Crivatiu 10 cr. — Nicolau Corbu 20 cr. — George Dogariu 10 cr. — Radu Giuvelca 20 cr. Ioanu Nic. Toma 20 cr. — Nicol. alu Tomi 20 cr. — Paraschiva C. Stoica 40 cr. — Radu Fatuletiu 20 cr. — Andreiu alu Tomi 10 cr. — Iordanu Munteanu 1 fl. si Dimit. Cioflec 1 fl. in suma 32 fl. 50 cr.

Acésta suma o au retienutu acésta directiune spre acoperirea speselor sale.

La fondulu academiei:

Prin d. dr. Ioanu Maioru din legatulu facutu de repausatulu canonicu Mateiu Kiss din Lugos din 200 fl. s'au transmisu 130 fl.

Prin directiunea despartimentului II. din Fagarasiu: Colecte dela dd. Ioane Cipu, notariu la sedri'a orfanele 2 fl. — Ales. Micu, vicariu 1 fl. si Const. Popu, juristu absolutu 1 fl. In suma 4 fl.

Sibiu 8 Decemvre 1878.

Dela cass'a asoc. trans. rom.

BIBLIOGRAFIA.

Anuntiu dela Bucuresci.

Avemu onóre a face cunoscutu dloru literati romani si la toti amicii lteraturei nóstre nationale si preste totu la onor. publicu lectoru, cá s'au luat mesuri sigure, cá de aci incolo se se afle de vendiare tóte cartile cate esu sub auspiciile si cu spesele fondului Societatiei academice, a-nume in Sibiu la dn. W. Krafft. In Brasiovu la librari'a Fr. Wilhelm Frank in piati'a pómeloru. In Clusiu la librari'a I. Stein. La tóte cu pretiurile fixe, anuntiate de catra insasi Societatea academica pe paretii cartiloru, inse asia, cá acelea pretiuri se platescu aici in tierile monarchiei nóstre in bilete de banca (Banknoten) fóra nici unu agio, adeca 1 leu nou (francu) cu 40 cruceri val. austr.

Dara la Dictionariulu si la Glossariulu academicu se face unu scadiementu estraordinariu. Dictionariulu adeca de doue tomuri in 184 $\frac{1}{2}$ cóle tipariu desu, se vende in Romania cu 60 lei noi = 24 fl., éra Glossariulu unu tomu in 37 cóle, cu 12 l. n. = 4 fl. 80 cr. in suma totala 28 fl. 80 cr. Ambele acestea carti se vendu aici cu pretiulu fórt scadiutu, adeca numai cu 16 fl. v. a.

Multe s'au disu si scrisu despre acelu Dictionariu si Glossariu; multi l'au criticatu, fóra cá macaru se'lu fia vedutu vreodata cu ochii; las' inse cá dupa tóte informatiunile ce avemu, una alta editiune nu va esi nici in diece ani computati de acumu inainte, dar' apoi thesaurele limbei nóstre depuse in acelea doue opuri nationali cumpanescu multu mai pre susu decatu defectele pe care va avea ale inplini si corege generatiunea viitória. Philologii nostri moderni voru avea a mai disputa si concerta multi ani intre sinesi, pana se ajunga a se invoi asupra unoru principie si regule, dupa care se fia classificate si ordinate cuventele romanesci, care merita se ocupe locu in dictionariulu romanescu, cumu si cele straine care sunt a se relega in glossariu. Éta cá nou'a comisiune lexicografica aléa din sinulu academiei la 1874 si schimbata in 1877, se prepara de patru ani spre scopulu acesta si ea n'au ajunsu nici macaru se incépa ceva. Este adeveratu, cá Laurianu si Maximu au aruncatu in Glossariu sute de cuvente, care merita si trebuy se fia trecute in dictionariu; dara in fine éta-le aci adunate si ordinate, in catu a remasu numai cá se li se schimbe loculu din una in cealalta carte mare.

In câtu pentru orthographi'a din acelea doue carti, apoi se o spunemu curatu, cá daca membrii comisiunei nu sunt invoiti cu a lui Laurianu-Maximu, alu caroru scopu se pare a fi fostu, cá se unéscá doue dialecte, daco-romanulu si macedo-romanulu, apoi ei nu sunt invoiti nici intre sinesi, cá-ci unde unii sunt etimologisti moderati, altii din contra, ametiti de teoriile speculative si — pare-mi-se ephemere — ale philologilor germani, se inchina la phonetica cá la unu Dalai-Lama si se perdu in speculatiuni si conjecturi cutediatorie, despre care inse va fi locu a se vorbi airea. Destulu atáta, cá va mai curge apa multa pe Dunare, pana se mai védia natiunea una a dou'a editiune de dictionariu „inavutitu si coresu.“

Adausu la cathologulu cartiloru romanesci a dlui Fr. Schäser librariu in Orasthia, publicatu in Nr. trecutulu alu Transilvaniei.

Prin aceeași libraria se mai potu castiga si cateva colectiuni frumóse de carti scrise in limbi diverse, cele mai multe inse in limb'a germana, in cateva specialitati, precumu juridice, politice, national-economice, philosophice, philologice, historice classice vechi si moderne, incependu dela Herodotu, Xenophon, Tacitu, Eutropiu pana la Rotteck, Becker, Macoulay, Gibbon, Engel (Geschichte der Moldau und Walachey, von Serbien und Bosnien, von Croatien und Dalmatien, toema la timpulu!), Bluntschli Geschichte des allgemeinen-Staatsrechtes, Joh. Müller, Springer Staatengeschichte, Th. Mommsen Römische Geschichte, apoi Transilvanica et Hungarica in limb'a latina, germana, magiara. Tóte pretiurile sunt scadiute dupa unu inventariu cumu se iau la librariile de antiquarii. Asia de ex. Bluntschli's Staatswörterbuch, legatura eleganta, costa numai 25 fl., éra Meyer's grosses Conversationslexicon, 15 vol. gróse, din 72 fl. este scadiutu la 50 fl. v. a.

Era timpulu supremu, cá pre candu altii propaga intuncime asiatica in comitatulu Hunedórei si in fostulu scaunu alu Orasthiei locuitu intregu de romani, se se mai afle cate cineva, care se propage si lumina classica vechia si moderna, lumina ce se intinde prin limbile culte si prin limb'a romana sor'a limbiloru neolatine. Era timpulu supremu acumu, candu amu ajunsu cá se vedemu cu ochii nostrii, cumu infunda pe fii romaniloru in colegiulu calvinescu, unde numai didactru platescu dela cate 10 pana in 15 fl. pe anu 120 pana la 150 tineri romani si unde trebuy se locuéscá totuodata chiaru fara voi'a loru.

Cu acestu Nr. se inchiaie nu numai acestu cursu alu XI-lea din „Transilvania,“ ci incéta totuodata editiunea ei ulterióra in acésta forma, pentru cá au se'i succéda in sensulu statutelor si conformu regulamentulu, publicatiunile celoru trei sectiuni scientifique, infintiate de catra adunarile generali. Pana atunci ori-cate materii fusesera destinate de catra redactiune ca se ésa in columnele acestei foi periodice, fiindu ele proprietate a redactorulu, se voru publica la timpulu seu in diariulu Observatoriulu din Sibiu, a carui editiune se va continua si pe anulu 1879 cu poteri innoite si concentrate, sub redactiunea lui G. Baritiu si pe langa colaborarea fiu-seu Ieronimu.

Decembre $\frac{3}{15}$ 1878.

Red. „Transilvaniei.“